

הצעה למשתלות – למניעת ערלה*

א. השקית

1. הנקב יהיה בתחתית השקית ולא בשוליים¹.
2. צריך שיהיה קשר ישיר בין נקב בקוטר של 2.5 ס"מ² לבין הקרקע³.
3. בתחתית השקית אפשר להניח שיכבה של צמר סלעים⁴ אשר תמנע את "בריחת" חומר המילוי. מצע הגידול יונח על גבי שיכבת צמר הסלעים.

ב. הנחת השתילים

1. אין להניח את השתילים על משטחים אטומים⁵ כגון: נילון, בטון או בלוקים.

- * הצעה זו נכתבה בהסכמתו של מרן הראשון לציון הגר"מ אליהו שליט"א. ההערות מתיחסות למאמרנו: בירור בהלכות ערלה במשתלות "התורה והארץ" א' עמ' 244-189.
- 1. באופן עקרוני נקב מן הצד מועיל להבר את העציץ לקרקע. זוהי דעת רוב הפוסקים: ראה במאמר פרק ה' סעי' 2. אך הבעיה במשתלות היא שהשקיות צמודות זו לזו, והנקבים מכוסים. גם נקב בשוליו אינו מומלץ, מפני מפני שהוא עלול להתכסות בשעת מילוי השקית: ראה במאמר פרק ה' סעי' 5.
- 2. בדיעבד די בנקב של 2 ס"מ בלבד: ראה במאמר פרק ה' סעי' 1, אך לכתחילה הורה מרן הגר"מ אליהו שליט"א שיש להצריך נקב של 2.5 ס"מ. צירוף מספר נקבים לכשיעור שנוי במחלוקת בין הפוסקים: ראה במאמר פרק ה' סעי' 3. לכן, ההנחיה היא להחמיר.
- 3. לא תהיה התחשבות בחלקים מכוסים של הנקב. לכן, ישנן שלש אפשרויות לניקוב השקית:
 - א. נקב אחד שקוטרו 5 ס"מ.
 - ב. שני נקבים בקוטר של 4 ס"מ.
 - ג. שלשה נקבים בקוטר של 3 ס"מ.
- 4. באופן זה ניתן יהיה להבטיח שבכל מקרה יהיה נקב רצוף גדול דיו. להבנת תכונותיו של צמר הסלעים ראה נספח. להלכה נראה שמכיון שחומר זה חדיר למים ולשורשים הרבה יותר מחרס ועץ שהוזכרו בפוסקים, אין לומר שהוא חוצץ. יתירה מזאת, אפשר לומר שהוא עדיף עליהם שכן הוא מהווה מצע גידול והוא עצמו חלק מעפר העציץ. לכן גם לדעת הסוברים שאין חיבור באויר בעציץ אטום העשוי מחומר שדינו כנקוב (ראה במאמר פרק ד' סעי' 13) יש לומר שעציץ כזה יהיה נחשב כמחובר. שימוש בחומרים אחרים יחייב דיון נפרד.
- 5. ראה במאמר פרק ו' סעי' 4.
- 6. שם פרק ג' סעי' 3, 4. וראה במאמר של אא"מ הרב יעקב אריאל שליט"א עציץ נקוב על יריעות של פוליאתיילן, "התורה והארץ" א' עמ' 167-159.

2. השתילים יעמדו על משטח שלא יחצוץ בינם לבין הקרקע⁷.
3. ניתן להשתמש במשטחים מוגבהים עד גובה של 80 ס"מ⁸.
4. התמיכות של המשטחים תהיינה בנויות כך שלא תיצורנה ניתוק בין המשטח לאדמה⁹.
5. ניתן להניח את השתילים במישרין על האדמה או על חצץ. אין בעיה הלכתית בהנחה על אדמה מעוקרת¹⁰.

ג. תאריך

1. התאריך הקובע לכל הנטיעות המבוצעות במשתלה הוא ט"ו באב¹¹.
2. התאריך הקובע להרכבות על גבי כנות סרק או נמוכות הוא ט"ו באב.
3. התאריך הקובע להעברת שתילים בגוש, הוא כ"ט אב .

ד. הרכבות

1. ההרכבות יעשו עד ט"ו באב.
2. לאחר תאריך זה ימנו שנות ערלה לפי הכנה רק אם ההרכבה בוצעה בגובה שמעל 10 ס"מ¹², והכנה אינה כנת סרק¹³.
3. תהיה הקפדה על כך שלא יבוצעו הרכבות כלאים¹⁴, מין בשאינו מינו.

7. לענין משטח מנוקב בנקבים גדולים שביניהם פסים דקים, ראה במאמר פרק ו' סעי' 6. למעשה כדי לצאת ידי כל הדעות יש להשתמש במשטח פתוח דיו כדי להבטיח קשר רציף בין נקב גדול כשיעור לבין הקרקע. דוגמא לכך הוא משטח העמסה של קיבוץ "גשר הזיו" הנראה כאן בתמונה.
- 7א. לענין עציצים מוגבהים ראה במאמר פרק ד' סעי' 12. לשיעור ההגבהה ראה שם סעי' 14.
8. לכן, יש להעמיד את המשטחים באחת הצורות הבאות:
 - א. על האדמה.
 - ב. על פלטות של צמר סלעים.
 - ג. על תמיכות דקות ומקבילות, באופן שניתן יהיה להבטיח בקלות, שהשתילים לא יונחו מעליהן.
9. ראה במאמרו של אא"מ הרב יעקב אריאל שליט"א עציץ נקוב על קרקע מעוקרת, "התורה והארץ" א' עמ' 157-153.
10. שו"ע יו"ד סי' רצ"ד סעי' ד'.
12. עי' ש"ך סי' רצ"ד ס"ק ל"א.
13. ראה במאמרו של הרב יואל פרידמן: מנין שנות ערלה בהרכבה ע"ג אילן סרק "התורה והארץ" א' עמ' 131 - 103.
14. לא יבוצעו הרכבות של מין בשאינו מינו. הרכבות של "ספק מינו", תיעשנה ע"י גוי, ושתילים אלו יסומנו בסימון מיוחד. במקרה זה יש להודיע לנוטע, שמותר לטעת רק ע"י פועל גוי.

ה. העברת השתילים

1. לכתחילה, העברת השתילים תהיה במשאית מחוררת מלמטה. אם אין אפשרות כזאת, תתבצע ההעברה בדרך הרגילה¹⁵.
2. יש להקפיד על כך, שלא יינטעו שתילים שהגוש שלהם התפורר¹⁶.

נספח: אג' מרדכי שומרון

תכונות צמר הסלעים

1. איפיון ותכונות

צמר סלעים הינו מחצב טבעי – לבה נקיה (תוצר של הר געש). התהליך התעשייתי הוא בחימום של הלבה בטמפרטורה של 9000°C . ע"י נשיפה של רוח מקבלים סיבים דקים מאד.

כאשר יוצרים מהסיבים "פלטה", ניתן לגדל עליה גידולים חקלאיים. ואכן משתמשים בצמר סלעים בשיטות גידול שונות בעיקר לירקות, כאשר מצע גידול זה הוא אזורי ביותר, וסופג מים בקלות רבה.

2. מידת חדירות כשמונח ע"ג קרקע, בהשוואה לעץ וחרס

במידה והצמר סלעים מונח ע"ג קרקע – צמח שגדל בו ללא ספק ישתרש לתוך הקרקע בקלות רבה. החדירות היא גדולה לאין ערוך בהשוואה לחדירת שורש דרך עציץ של עץ או חרט.

¹⁵ ראה במאמר פרק ז' סעי' 2 שלדעת רוב הפוסקים חומרא זו היא רק לכתחילה.
¹⁶ במיוחד יש להקפיד על כך בנטיעה של נשירים בחורף, שאינם רגישים להתפוררות הגוש.

משטח העמסה מתוצרת קיבוץ "גשר הזור"

צמר הסלעים מונע את בריחת חומר המילוי